

FUNDACJA
BATOREGO

IM. STEFANA

ul. Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 00
fax 22 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Warszawa, 7 maja 2021 r.

**Stanowisko Zespołu Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego
w sprawie wniosku Prezesa Rady Ministrów do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie
zgodności przepisów Traktatu o Unii Europejskiej z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej**

1 maja 2004 roku, po przeprowadzeniu referendum akcesyjnego, Polska przystąpiła do Unii Europejskiej. Rok później Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie potwierdził, że Traktat o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej jest zgodny z polską Konstytucją.

Wniosek Prezesa Rady Ministrów z 29 marca 2021 roku o zbadanie przez Trybunał Konstytucyjny zgodności niektórych przepisów Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) z przepisami Konstytucji zmierza do podważenia zasad, do przestrzegania których Polska zobowiązała się przystępując do Unii Europejskiej. Orzeczenie przez Trybunał Konstytucyjny, że przepisy TUE naruszają Konstytucję będzie stanowiło nie tylko rażące naruszenie prawa Unii Europejskiej, ale także Konstytucji, zgodnie z którą Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.

W ocenie wnioskodawcy niezgodne z Konstytucją mają być te przepisy TUE, które uprawniają lub zobowiązują organy stosujące prawo do „odstąpienia od stosowania Konstytucji”, w przypadku jej niezgodności z prawem unijnym, nakazują stosować przepisy prawa w sposób niezgodny z Konstytucją, bądź też uprawniają sądy do przeprowadzenia badania niezawisłości sędziów powołanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej oraz kontroli uchwał Krajowej Rady Sądownictwa (KRS) dotyczących wystąpienia z wnioskiem do Prezydenta o powołanie sędziów.

Wśród wskazanych przez Premiera przepisów TUE mających naruszać polską Konstytucję są normy określające fundamentalne zasady prawa unijnego, w tym:

- zasada lojalnej współpracy, zobowiązująca państwa członkowskie do podejmowania wszelkich środków dla zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z prawa unijnego, a jednocześnie powstrzymywania się od takich działań, które mogłyby zagrażać urzeczywistnieniu celów Unii;
- zasada państwa prawnego (praworządności);
- zasada skutecznej ochrony sądowej praw obywateli, wynikająca z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim i stanowiąca konkretyzację ww. zasady (wartości) państwa prawnego.

Wniosek Prezesa Rady Ministrów opiera się na fałszywych przesłankach i zmierza wprost do zanegowania wykładni tych zasad ustalonej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), m.in. w odpowiedzi na pytania prejudycjalne polskich sądów. Przystępując do Unii Europejskiej, Polska zobowiązała się do przestrzegania orzecznictwa TSUE.

Wnioskodawca wskazuje, że „pierwszeństwo stosowania [prawa unijnego] jest [...] wycinkowe, dotyczy kompetencji unijnych i równocześnie warunkowe, gdyż nie zmienia hierarchii źródeł

prawa i jako takie jest podporządkowane normom o randze konstytucyjnej”. Uważamy, że przeciwstawianie sobie prawa Unii Europejskiej i polskiej Konstytucji tworzy pozór sprzeczności między tymi porządkami prawnymi i wynika wyłącznie z zamiaru wykorzystania upolitycznionego Trybunału Konstytucyjnego do uprawomocnienia demontażu państwa prawa. Wprowadzane od kilku lat tzw. „reformy” polskiego wymiaru sprawiedliwości w rzeczywistości niszczą go, naruszając przy tym zarówno Konstytucję, jak i prawo unijne, ponieważ Konstytucja i Traktaty założycielskie zbudowane są na tożsamej podstawie aksjologicznej, jaką stanowią wartości demokratycznego państwa prawnego.

Niezależnie od powyższego, wskazujemy, że z utrwalonego orzecznictwa TSUE wynika, że jakkolwiek organizacja wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich należy do kompetencji tych państw, jednak przy wykonywaniu tej kompetencji państwa członkowskie mają obowiązek dotrzymywać zobowiązań wynikających z prawa Unii Europejskiej. W rezultacie, TSUE przesądził m.in., że zarówno tryb wyboru członków KRS jak i sposób wykonywania obowiązków przez KRS podlegają ocenie z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej. Potencjalny brak niezależności KRS od władzy ustawodawczej i wykonawczej podważa niezawisłość sędziów i może negatywnie wpływać na ich bezstronność, co stanowi podstawę do zakwestionowania niezależności sądów, w których orzekają tak powołani sędziowie. Zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa unijnego nad prawem krajowym stwierdzenie braku niezależności krajowego organu sądowego oznacza zakwestionowanie jego statusu jako sądu w rozumieniu prawa Unii Europejskiej i rodzi konieczność pominięcia krajowych przepisów przyznających właściwość takiemu organowi.

Przypominamy, że w niedawnym wyroku dotyczącym uchwał KRS Trybunał Sprawiedliwości UE podkreślił, że skutki powiązane z zasadą pierwszeństwa prawa Unii wiążą wszystkie organy państwa członkowskiego, także sądy i trybunały, a więc i polski Trybunał Konstytucyjny.

Zgodnie z prawem Unii Europejskiej, Trybunał Konstytucyjny nie jest upoważniony do dokonywania samoistnej oceny konstytucyjności przepisów TUE. Mając na uwadze powyższe, jesteśmy przekonani, że postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie z wniosku Premiera powinno zostać umorzone z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku.

Ostrzegamy, że jeśli Trybunał Konstytucyjny orzeknie zgodnie z wnioskiem Prezesa Rady Ministrów, to Polska naruszy dobrowolnie zaciągnięte zobowiązania międzynarodowe. Państwo będzie wówczas zmuszone do poniesienia odpowiedzialności z tego tytułu, bądź też znajdzie się przed koniecznością opuszczenia Unii w celu wycofania się ze swych zobowiązań.

Zespół Ekspertów Prawnych Fundacji im. Stefana Batorego

dr hab. Piotr Bogdanowicz, Katedra Prawa Europejskiego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

Łukasz Bojarski, prezes zarządu Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRiS, były członek Krajowej Rady Sądownictwa

Jacek Czaja, prezes Towarzystwa Prawniczego w Lublinie, były wiceminister sprawiedliwości

dr hab. Monika Florczak-Wątor, profesor w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego

dr hab. Agnieszka Frąckowiak-Adamska – profesor Uniwersytetu Wrocławskiego w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii

Jarosław Gwizdak, prawnik, działacz społeczny, członek zarządu Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRiS

dr hab. Wojciech Jasiński, adiunkt w Katedrze Postępowania Karnego Uniwersytetu Wrocławskiego

dr Piotr Kładoczny, Katedra Prawa Karnego Uniwersytetu Warszawskiego, sekretarz zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

mec. Magda Krzyżanowska-Mierzewska, radca prawny, pracowała jako prawnik w Kancelarii Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, a także w latach 1993 – 1998 jako prawnik w Sekretariacie Europejskiej Komisji Praw Człowieka

prof. dr hab. Marcin Matczak, profesor uczelni w Katedrze Filozofii Prawa i Nauki o Państwie Uniwersytetu Warszawskiego, partner w Kancelarii Domański Zakrzewski Palinka sp. k. **prof. dr hab. Tomasz Pietrzykowski**, profesor na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, dyrektor Centrum Badawczego Polityki Publicznej i Problemów Regulacyjnych

dr hab. Anna Rakowska-Trela, profesor w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Łódzkiego, adwokatka

dr hab. Anna Śledzińska-Simon, adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Wrocławskiego

dr Tomasz Zalaśński, członek zarządu Stowarzyszenia im. prof. Zbigniewa Hołdy, Kancelaria Domański Zakrzewski Palinka sp.k., sędzia Trybunału Stanu

prof. dr hab. Fryderyk Zoll, Katedra Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesor Uniwersytetu w Osnabrück